

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی

شماره ۵۹ . تابستان ۱۳۹۹

Urban management

No.59 Summer 2020

۶۳-۷۷

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۴/۱۶ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۶/۲۳

تحلیل محتوای مقالات علمی پژوهشی مدیریت روستایی در ایران (محدوده زمانی مورد مطالعه دهه ۱۳۹۰)

سمانه میرعلیجانی - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران
محمدامین خراسانی* - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه تهران

Content analysis of scientific research articles in rural management in Iran (Study time range of the 1390s)

Abstract

Rural management is one of the most important components of achieving sustainable development at the national level, which will not be possible without the use of capable and efficient management practices; therefore, the purpose of this study is to investigate published scientific research articles related to rural management in Iran during the years 1390 to 1398. For this purpose, all articles published during these years in terms of gender, number of authors, expertise and scientific rank of authors, thematic trends and quarterly, study areas, research methods, sampling method and collected information were studied. The statistical population of the study was all articles published during the years 1390 to 1398, which includes 66 articles. The method used in this paper is content analysis and the information is collected in a library. The data is calculated by Excel software and the results are displayed schematically. The results show that about 17% of the authors are women and 83% are men. The most specialized of the authors is the field of rural planning and the scientific rank of assistant professor has the highest frequency. The state university has the highest rate of dependence, with the highest number of authors, about 86.81 percent, contributing to an article. In most articles, the quantitative research method has been used and the descriptive-analytical research method has the highest frequency. Also, the questionnaire method has been used to collect more information.

Keywords: Rural Management, Content Analysis, Scientific Research Articles, Iran

چکیده

مدیریت نواحی روستایی یکی از مهم ترین اجزای دست یابی به توسعه پایدار در سطح ملی است که بدون بهره گیری از شیوه های مدیریتی توانمند و کارآمد میسر نخواهد شد؛ هدف از پژوهش حاضر بررسی مقالات علمی پژوهشی منتشر شده در ارتباط با مدیریت روستایی ایران، در دهه ۱۳۹۰ می باشد. بدین منظور تمامی مقالات منتشر شده در این دهه از نظر جنسیت، تعداد نویسندگان، تخصص و رتبه علمی نویسندگان، گرایش موضوعی و فصلنامه ها، محدوده های مورد مطالعه، روش های تحقیق و پژوهش، روش نمونه گیری و گردآوری اطلاعات بررسی شده است. جامعه آماری تحقیق تمامی مقالات انتشار یافته طی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ بوده که شامل ۶۶ مقاله است. روش مورد استفاده شده، تحلیل محتوا بوده و اطلاعات به صورت کتابخانه ای جمع آوری شدند. داده ها توسط نرم افزار Excel محاسبه و نتایج به شکل شماتیک نمایش داده شد. نتایج نشان می دهد که ۸۳ درصد از نویسندگان را مردان تشکیل داده؛ بیشترین تخصص نویسندگان رشته برنامه ریزی روستایی می باشد. دانشگاه دولتی بیشترین میزان وابستگی را داشته؛ بیشترین نویسندگان یعنی حدود ۸۶٫۸۱ درصد نویسندگان در یک مقاله مشارکت کرده اند. در بیشتر مقالات از روش پژوهش کمی و روش توصیفی-تحلیلی استفاده کرده اند.

کلید واژه: مدیریت روستایی، تحلیل محتوا، مقالات علمی پژوهشی، ایران

* - نویسنده مسئول - Khorasani_ma@ut.ac.ir

مقدمه

مدیریت پدیده تازه در اداره امور جامعه محسوب نمی شود. هزاران سال است که مدیریت در گسترش جوامع شهری و روستایی نقش ایفا می نماید و جامعه روستایی ایران طی قرن ها با اعمال مدیریت شایسته و در خور توانسته بر مشکلات خود غلبه نموده و به حیات خود ادامه دهد (Azmi et al, 2011: 84). یکی از مهم ترین ابعاد توسعه روستایی و شاید بتوان گفت مهم ترین بعد آن مدیریت روستایی است که نقش بسیار مهمی در هماهنگی فعالیت های توسعه روستایی بر عهده دارد (Sarbarghi moghadam, 2016: 119). مدیریت مهم ترین عامل در حیات، رشد و بالندگی یا مرگ یک جامعه است و روند حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب را کنترل می کند (Farahani & Aein moghadam, 2012: 119). اهمیت حوزه مدیریت در جوامع مختلف از آن روست که امکانات و منابع موجود محدود است و برای استفاده درست و بهینه از این امکانات در پاسخگویی به نیازهای نامحدود، داشتن نظام مدیریتی کارآمد، لازم و ضروری است. برای افزایش بهره وری هر سیستم اجتماعی- اقتصادی و تسهیل امور و حل سریع مشکلات، داشتن مدیریتی قوی، باتدبیر و توانمند ضرورتی اجتناب ناپذیر است. روستاها به مثابه مجموعه های اجتماعی- اقتصادی دارای ابعاد پیچیده و مرتبط به یکدیگر، نیازمند مدیریتی توانا، دانا، آگاه به مسائل روستایی و مطلع از نقش و وظایف و چگونگی عملکرد مدیریت و اداره روستا برای حل مشکلات اند، تا بتوانند به حیات شان ادامه دهند، بر مشکلات غلبه کنند و به رشد و بالندگی خود ادامه دهند (Yarihesar at al, 2013: 692).

بررسی مدیریت روستایی در ایران نشان می دهد تحولات زیادی در این زمینه رخ داده است و مدیریت روستایی محلی همواره فراز و نشیب های زیادی را پشت سر گذاشته است (Barghi, 2017: 102). این تحولات بیانگر این است که تا هنگام پیدایش نخستین نشانه های دولت به مفهوم امروزی آن در ایران و تاسیس نهاد قانون گذاری که به تعریف هویت های حقوقی بپردازد، تحولات روستاهای ایران را متأثر از وضعیت اداره کشور و متکی بر قوانین عرفی ناشی از شرایط فرهنگی، دینی، سیاسی و اجتماعی بوده است. در این دوران، مدیریت روستایی به شیوه ها و شکل های سنتی با محوریت کدخدا امور عمومی ده خود را اداره می کرد، اما به

تدریج با شکل گیری انجمن عمران ده در سال ۱۳۳۴ و انجمن ده در سال ۱۳۳۵، مدیریت روستایی وارد مرحله جدید شد که با بهره گیری از کدخدا به عنوان بازوی اجرایی به اعمال سیاست های توسعه روستایی می پرداخت (Khoshbakht at al, 2017: 94).

مدیریت روستایی از مقوله هایی است که پژوهشگران کمتر به آن پرداخته اند، در حالی که نقشی مهم و تعیین کننده ای در هدایت و توسعه روستاها دارد (Yarihesar at al, 2013: 694). بنابراین مدیریت روستایی، در فرایند توسعه روستایی یکپارچه و پایدار نقش اساسی دارد (Seidali at al, 2011: 83). در نتیجه بحث و بررسی پیرامون مدیریت روستایی از اهمیت بسزایی برخوردار می باشد. از این رو هدف از پژوهش حاضر بررسی مقاله های منتشر شده پیرامون مدیریت روستایی در طی سال های ۱۳۹۰ تا سال ۱۳۹۸ می باشد. در این تحقیق می خواهیم مقاله های علمی- پژوهشی مدیریت روستایی در ایران را به روش تحلیل محتوایی مورد مطالعه و بررسی قرار دهیم. تحلیل محتوای مطالعات روستایی در ایران از دو جنبه حائز اهمیت فراوانی است: نخست اینکه این مطالعات به شکل مدرن و با اتکا به تئوری ها و ادبیات جغرافیایی و برنامه ریزی جدید، خصوصاً در قیاس با مطالعات شهری، سابقه زیادی در ایران ندارد. دوم اینکه تاکنون امعان نظر و گرایش چندانی برای محک زدن و سنجش کردن دقیق و عمیق محتوای مطالعات روستایی در ایران و نیز ویژگی های محققانی که تألیفات و تحقیقات متعددی به ویژه در زمینه نگارش مقالات پژوهشی در ایران دارند، مشاهده نشده است؛ بنابراین ضروری و مهم است که گام های ابتدایی در این راه برداشته شود (Bashiri & Khorasani, 2017: 139). بر این اساس پرسش هایی در پژوهش حاضر مطرح می شود که با بررسی مقالات مدیریت روستایی به این پرسش ها پاسخ داده شده است. پرسش های تحقیق عبارت اند از:

۱- پرسش های مربوط به نویسندگان: نسبت جنسی نویسندگان، پراکندگی رشته و تخصص نویسندگان، رتبه علمی نویسندگان، وابستگی های سازمانی و دانشگاهی نویسندگان و نویسندگان پرکار

۲- پرسش های مربوط به مقالات: روش تحقیق، روش پژوهش، روش نمونه گیری و روش گردآوری اطلاعات، مجله چاپ کننده مقالات، وضعیت گرایش های موضوعی مقالات، محدوده مطالعاتی مقالات در استان های کشور

مدیریت روستایی

مدیریت به عنوان فرآیند به کارگیری موثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج امکانات و هدایت و کنترل تعریف شده که برای دستیابی به اهداف مدیریتی و سازمانی و بر اساس نظام ارزشی و معیارهای مورد قبول صورت می گیرد و مدیریت نوین به عنوان مجموعه ای از سیستم های سازماندهی محیط کار، پیشنهادات و اطلاع رسانی سریع که براساس تفکر بهبود مستمر استقرار یافته و به منظور افزایش بهره وری فعالیت می نماید، تعریف شده است (Badri at al, 2018: 76).

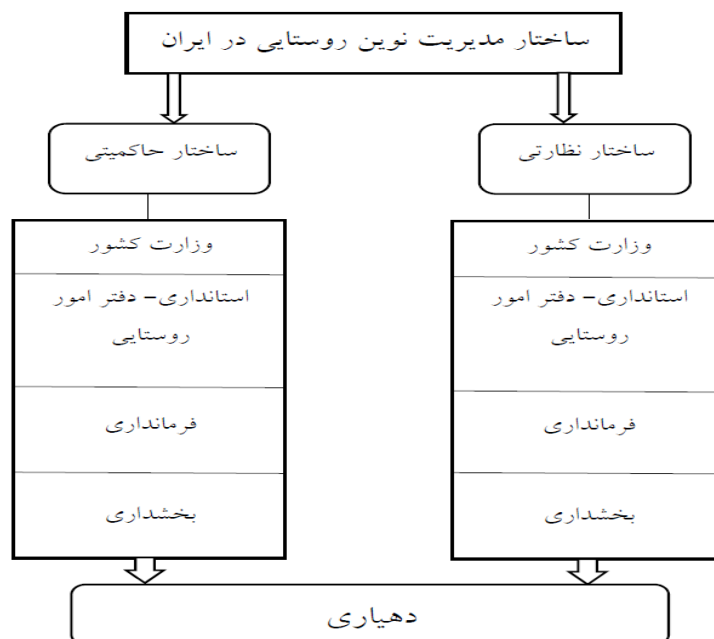
یکی از محور های اساسی در تحلیل مسائل روستایی توجه به ساختار مدیریت در این جوامع است. ده به عنوان کوچکترین واحد سیاسی در تقسیمات کشوری الگوهای مدیریتی متنوعی را در دوران های مختلف تجربه کرده است. از مهمترین ابعاد توسعه روستایی، مدیریت روستایی است که نقش بسیار مهمی در هماهنگی فعالیت های توسعه روستایی بر عهده دارد. مدیریت روستایی با مدیریت شهری تفاوت های زیادی دارد چرا که شهر و روستا دو محیط مختلف هستند به همین دلیل نمی توان اصول و قوانین مدیریت کلاسیک شهری را برای روستا به اجرا درآورد (Barghi & sale, 2016: 214).

مدیریت روستایی از مقوله هایی است که پژوهشگران کمتر به آن پرداخته اند، درحالی که نقشی مهم و تعیین کننده ای در هدایت و توسعه روستاها دارد (Yarihe- sar at al, 2013: 694). مدیریت، زیرساخت و برنامه سه عنصر مهم مدیریت روستایی در دستیابی به اهداف عمده آن یعنی کاهش چشمگیر مهاجرت های روستایی، از بین بردن شکاف اقتصادی- اجتماعی بین شهر و روستا، توسعه کشاورزی و کاهش فقر گسترده روستایی به حساب می آیند. زیرا مدیریت یکی از ارکان اساسی در جهت پیشرفت و توسعه روستایی است و گامی در جهت رسیدن به سطحی از توسعه پایدار است (Izadi & Alavizadeh, 2018: 205). ساختار اداره نواحی روستایی در بین کشورها به لحاظ تشکیلات سازمانی، ایدئولوژی سیاسی حاکم و سلیقه تاریخی متفاوت می باشد. با وجود ساختارهای متفاوت اداری، در دهه های اخیر حکومت محلی روستایی در بیشتر کشورها در معرض تحول چشمگیری بوده است. ماهیت و زمان این تغییرات با توجه به زمینه های ملی هر کشور متفاوت است، اما در مفهوم وسیع آن، مدیریت روستایی از دوره پدرسالاری در اوایل قرن بیستم، به دوره دولت گرا در اواسط قرن بیستم و به یک دوره جدید حکمروایی در قرن بیست و یکم متحول شده است (Mohammadi yegane at al, 2013: 113).

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۵۹ . تابستان ۱۳۹۹

Urban managment
No.59 Summer 2020

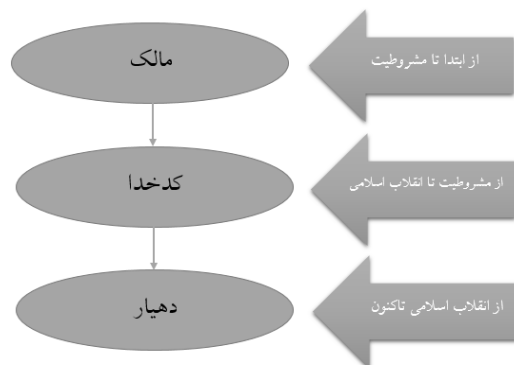

شکل (۱): ساختار مدیریت نوین روستایی در ایران (Imani jajromi & Pak- daman, 2012: 4)

ایران یکی از با سابقه ترین مواطن یک جا نشین در دنیا به شمار می رود و همواره از اصول و چهارچوب خاصی برای ساماندهی این مکان ها برخوردار بوده است. جامعه روستایی ایران در طول تاریخ در حل مسائل و رفع مشکلات خود در جریان کار کشاورزی و زندگی روستایی مدیریت مستقل برخوردار بوده و بدینسان عاملیت مسئولانه، مدیریت و نظارت مشارکت جویانه اجتماعی داشته است، اما پس از آن و در دوران جدید روستا بخشی از سلسله مراتب تقسیمات کشوری قرار گرفت که تحت حاکمیت و نظارت دولت اداره می شود (Savadi at al, 2017: 94). مدیریت روستایی ایران در گذشته به صورت سنتی بود و بررسی روند مدیریت روستایی ایران در دوره پس از انقلاب نشان می دهد که تحولاتی در این دوره نسبت به دوره قبل صورت گرفته (Heydari sareban, 2019: 136)، شکل (۱) مدیریت نوین روستایی را در بعد از انقلاب اسلامی نشان می دهد.

الگوهای مدیریت روستایی در ایران از زمان شکل گیری، تحولات متعددی داشته که می توان در سه دوره موردتوجه قرار داد: دوره اول از ابتدا تا مشروطیت است که از سازوکار مدیریت روستایی تا پیش از ورود اسلام اطلاعات زیادی در دست نیست؛ با وجود این، اداره روستاها از جهات مختلف با «مالک» بود. شاه در مقام عمده مالک با واگذاری تیول و اقطاع به درباریان و نزدیکان، قدرت اعمال مدیریت را به آنان واگذار می کرد و مالکان نیز از طریق مباشران یا کدخدایان امور مختلف روستا را رتق و فتق می کردند و مردم هیچ گونه اختیاری در اداره امور خود نداشتند. در دوره مشروطیت تا انقلاب اسلامی دگرگونی های ناشی از مشروطیت ابعاد مختلف کشور و جامعه روستایی را تحت تأثیر قرار داد و امور مدیریتی روستاها از جمله لغو تیولداری و تصویب قانون تشکیل ایالات و ولایات مورد توجه قرار گرفت. در این قانون برای اولین بار از «کدخدا» نام برده شد؛ اما به طور کلی ساخت بزرگ مالکی در جامعه روستایی تغییرات قابل توجهی نکرد. دومین الگوی مدیریت روستایی نیز با معرفی «دهبان» در دهه ۱۳۵۰ طرح شد و دهبان مقام رسمی مدیریتی روستا بود؛ اما توجه به مردم و مشارکت آن ها در اداره امور روستایی صرف نظر از انجمن ده که بیشتر نهادی سیاسی گذار بود، جایگاهی نداشت. سومین دوره الگوی مدیریت جدید است که در اواخر دهه ۷۰ با عنوان شوراهای اسلامی روستا و «دهیاری» مطرح شد. بر اساس قوانین مربوطه دهیاری ها به عنوان سازمان های عمومی غیردولتی اداره امور محلی را با نظارت روستائیان از طریق شوراهای

اسلامی روستا به انجام می رسانند (Nuroozi & Gholamiyan, 2019: 199). شکل (۲) تحولات سه دوره مدیریت روستایی را به خوبی نشان می دهد.

شکل (۲): تحولات مدیریت روستایی در سه دوره زمانی (ترسیم نگارنده، ۱۳۹۹)

مدیریت جدید روستایی، بر ظرفیت های جوامع محلی، با اداره دقیق مکان و بهره برداری از منابع آن متکی است. در مقطع کنونی با جهانی شدن ارتباطات و تمرکز سرمایه ها، کارکرد دقیق توسعه روستایی و محلی، مبارزه در مقابل احساسات نومیدی و فردگرایی است. مجموعه مدیریت باید با ارائه راهکارهای مفید و ابتکار در عمل برای سازندگی سرزمین تلاش کند. مدیریت محلی باید درک توسعه محلی، بروز ابتکارها، جمع گرایی و مشارکت در امور را آموزش دهد. یک مدیریت محلی کارآ، فکر کردن در محیط را می پروراند و عامل تحلیل مشکلات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی فضاهای روستایی می شود. مدیریت جدید روستایی افزون بر ایجاد توسعه، محلی عمل کردن را می آموزد و تمامی این موارد با توانمندی های جمعی میسر می گردد. مدیریت همراه با استفاده از روش های علمی و صلاحیت دار در تطابق با محیط زیست اقتصادی، به طور مستمر در تغییر و نوآوری است. این روش مدیریتی مدام در جستجوی کسب قدرت و جایگاه برای جوامع محلی است تا یک نظم اجتماعی جدید را برای روستاها ایجاد نماید و تقسیم بسیار عادلانه قدرت و منافع توسعه در محل فراهم گردد. در چنین مدیریتی استثنائاتی پذیرفته نمی شود زیرا مدیریت دارای یک مفهوم سازندگی است. بنابراین در برنامه ریزی های توسعه روستایی باید به مدیریت نوین روستایی توجه داشت زیرا از این طریق میتوان شناخت لازم برای برنامه ریزی توسعه و اجرای آن در محیط روستا را عملی کرد (دهقانی و

شمس الدینی، ۱۳۹۳: ۷۹). بنابراین شکل جدید مدیریت روستایی، مدیریت مشارکتی و محلی است. در این شیوه مدیریت عناصر بیرونی تعیین کننده سرنوشت روستاییان نیستند؛ بلکه روستاییان در تعامل با دولت و بازار سرنوشت خود را رقم می زنند. در واقع روستاها به منزله مکان هایی با شیوه زندگی و فعالیت متفاوت، نیازمند الگوی مدیریت مجزا و منطبق با شرایط اقتصادی، اجتماعی و بوم شناختی حاکم بر روستاها هستند.

مدیریت محلی توسعه روستایی در کشور، در سطوح پایین هرم حاکمیت به بخشدار و دهیار ختم می شود. دهیاری ها به عنوان سازمان های عمومی غیردولتی که اداره امور محلی را با نظارت روستاییان از طریق شوراهای اسلامی روستا به انجام می رسانند، در حوزه و عرصه امور عمومی و خدمات عمومی فعالیت می کنند. با شکل گیری دهیاری ها، برای نخستین بار نهادی رسمی و قانونی برای تثبیت امور عمومی در روستاها تجلی یافت. ساختار مدیریت جدید روستایی در کشور از دو بخش شورای اسلامی روستا به عنوان نهاد تصمیم گیر، و دهیاری به عنوان نهاد اجرایی تشکیل شده که دارای استقلال حقوقی و مالی است. این ساختار علاوه بر استفاده از عوارض ملی، توانایی وضع و وصول عوارض محلی را نیز برای عرضه خدمات عمومی دارد. دهیاران عامل پیوند و هم افزایی ساختار حاکمیت و نظارت در انتهای هرم سلسله مراتب هستند. این دو نهاد مردمی دو بال مدیریت روستایی را تشکیل می دهند که در صورت هماهنگی و همراهی دولت می توانند نقطه پایانی بر خلاً تاریخی مدیریت روستاها باشند. پیش زمینه هایی از قبیل مردم گرایی، یکپارچگی، خوداتکایی، فراگیر بودن و هماهنگی با سایر نهادها برای موفقیت مدیریت نوین روستایی ضروری است (نادری مهدبی، ۱۳۹۴: ۹۴).

روش پژوهش

تحلیل محتوا روشی برای تحلیل پیام های ارتباطی، متنی، شفاهی، صوتی و تصویری است. این روش اولین بار به عنوان روشی برای تحلیل سرودها، روزنامه ها، مجلات، تبلیغات و سخنرانی های سیاسی در قرن ۱۹ به کار رفت. امروزه، تحلیل محتوا تاریخچه ای طولانی در ارتباطات، روزنامه نگاری، جامعه شناسی، روان شناسی و تجارت دارد و به تکنیک های مختلفی مجهز شده است (Momeni rad at al, 2013: 189).

تحلیل محتوا از روش های عمده مشاهده اسنادی است که به وسیله آن می توان متون، اسناد و مدارک و در واقع هر نوع سند ثبت و مطالب ضبط شده ای را خواه مربوط به گذشته و خواه مربوط به زمان حال، مورد

ارزیابی و تحلیلی منظم تر، دقیق تر و از همه مهم تر با درجات بالاتری از پایایی قرار داد. تحلیل محتوا روشی است که در آن پژوهشگران به آزمون دستاوردهای ارتباطات اجتماعی انسان ها که نوعا از جنس اسناد و مدارک (نوشته و نانوشته) است، می پردازد (Ghaedi & Golshani, 2016: 59). از این رو پژوهش حاضر با روش تحلیل محتوای کمی صورت پذیرفته است. در یک طبقه بندی کلی، معمولا روش های متفاوت تحلیل محتوا به دو دسته کلی تقسیم می شوند: روش های کمی و روش های کیفی. در روش های کمی، معمولا مقدار زیادی داده ها به گونه مختصر تحلیل می شوند. در این روش می توان مجموعه ای از اسناد و یا متون را استخراج، شمارش و طبقه بندی کرد. در روش های کیفی، مقدار کمی داده های مرکب و مفصل تحلیل می شوند و پایه واحد اطلاعاتی، ظهور یا غیبت یک خصیصه است (Fazeli, 1997: 99).

اساس تحلیل محتوای کمی بر کمی کردن کیفیت ها و متن مورد بررسی استوار است و به همین خاطر کمی بودن، بارزترین ویژگی تحلیل محتوا بشمار می رود. در واقع، در این روش، تجزیه تحلیل فرآورده های ارتباطی بر پایه آمار و ارقام، فراوانی و درصدها انجام می شود. طبعاً برای کمی کردن، مزیت هایی در نظر گرفته شده است. از جمله اینکه توصیف هایی که با عدد بیان می شوند، از توصیف هایی نظیر «کم تر از نصف» یا «تقریباً همیشه» داده های دقیق تری ارائه می دهند. مزیت دیگر، این است که روش های آماری مجموعه پرتوانی از ابزار را، نه تنها برای دقت بخشیدن و تلیخیص دقیق یافته ها بلکه برای اصلاح کیفیت تفسیر و استنتاج فراهم می سازند (Holstie, 1995: 25).

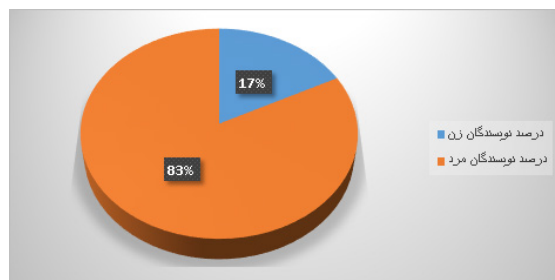
جامعه آماری پژوهش، مقالات منتشر شده در زمینه مدیریت روستایی از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ می باشد. تعداد کل مقالات انتشار یافته طی سال های مورد نظر پژوهش ۶۶ مقاله می باشد که تمامی مقالات به صورت جداگانه بررسی و محاسبات توسط نرم افزار Ex-cel صورت پذیرفته شد مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در ادامه نتایج بررسی مقاله های مورد نظر ارائه خواهد شد.

یافته ها و بحث

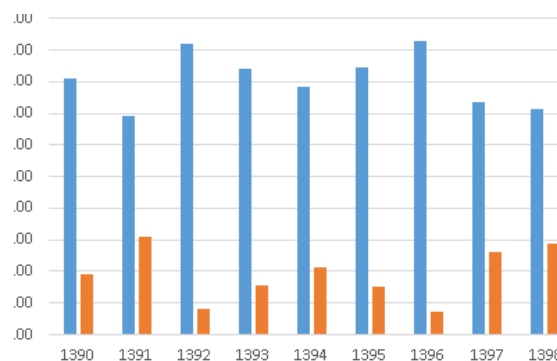
– توزیع فراوانی تعداد، جنس، رتبه علمی و تخصص نویسندگان

اطلاعات تعداد نویسندگان در پژوهش حاضر در جدول (۱) مشخص شده است. همانطور که ملاحظه می شود در ۶۶ مقاله علمی پژوهشی مورد بررسی تعداد ۱۶۶ نویسنده

حضور داشته اند، که از این تعداد ۲۹ نفر را زنان و ۱۳۷ نفر را مردان تشکیل می دهند. همچنین از مجموع نویسندگان ۱۷ درصد را زنان و ۸۳ درصد را مردان شامل شده اند که نمودار (۱) سهم دو جنس از مجموع مقالات در طی دوره زمانی مورد بررسی را نشان می دهد. نمودار (۲) نیز تغییرات جنسیت نویسندگان (به درصد) طی دوره زمانی مورد بررسی را نشان می دهد.

در پاسخ به پرسش تخصص یا رشته ی نویسندگان می توان اظهار داشت که بیشتر نویسندگان دارای رشته جغرافیای روستایی می باشند که شامل ۷۹٫۷۱ درصد از کل نویسندگان می باشد. همچنین در رتبه های بعد رشته های کشاورزی با ۹٫۰۳ درصد، برنامه ریزی شهری و شهرسازی با ۱٫۸۱ درصد، جامعه شناسی با ۱٫۸۱ و توسعه روستایی با ۱٫۲۰ و سایر رشته ها با ۶٫۶۳ درصد قرار دارند. تمامی این گرایش ها در جدول (۲) و نمودار (۳) قابل مشاهده هستند.

توزیع فراوانی رتبه علمی نویسندگان در جدول (۳) ارائه شده است. رتبه های علمی مورد بررسی در این مقالات به ۹ دسته تقسیم بندی شده اند که به ترتیب شامل استاد، دانشیار، استادیار، هیئت علمی، مدرس، دکتری، دانشجوی دکتری، کارشناس ارشد، دانشجوی ارشد و بالاترین فراوانی مربوط به رتبه علمی استادیار با ۲۴٫۷۰ درصد می باشد و کم ترین فراوانی مربوط به مدرس

جدول (۱): وضعیت نویسندگان از نظر جنسیت

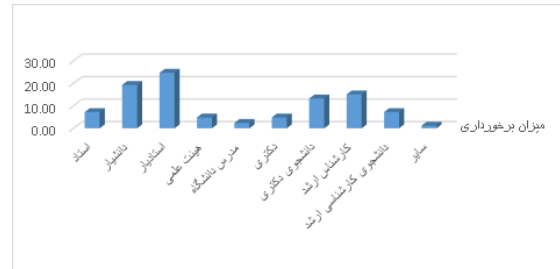
سال	تعداد کل نویسندگان	تعداد نویسندگان زن	تعداد نویسندگان مرد	نسبت نویسندگان زن %	نسبت نویسندگان مرد %
۱۳۹۰	۲۱	۴	۱۷	۱۹٫۰۵	۸۰٫۹۵
۱۳۹۱	۱۳	۴	۹	۳۰٫۷۷	۶۹٫۲۳
۱۳۹۲	۲۵	۲	۲۳	۸٫۰۰	۹۲٫۰۰
۱۳۹۳	۱۹	۳	۱۶	۱۶٫۷۹	۸۴٫۲۱
۱۳۹۴	۱۴	۳	۱۱	۲۱٫۴۳	۷۸٫۵۷
۱۳۹۵	۱۳	۲	۱۱	۱۵٫۳۸	۸۴٫۶۲
۱۳۹۶	۲۸	۲	۲۶	۷٫۱۴	۹۲٫۸۶
۱۳۹۷	۱۹	۵	۱۴	۲۶٫۳۲	۷۳٫۶۸
۱۳۹۸	۱۴	۴	۴	۲۸٫۵۷	۷۱٫۴۳
جمع کل	۱۶۶	۲۹	۱۳۷		

ماخذ: نگارندگان تحقیق، ۱۳۹۹

جدول (۲): وضعیت تخصص نویسندگان

تخصص یا رشته دانشگاهی	فراوانی	میزان برخورداری
جغرافیای روستایی	۱۳۲	۷۹,۷۱
برنامه ریزی شهری و شهرسازی	۳	۱,۸۱
توسعه روستایی	۲	۱,۲۰
کشاورزی	۱۵	۹,۰۳
جامعه شناسی	۳	۱,۸۱
سایر رشته ها	۱۱	۶,۶۳
جمع کل	۱۶۶	۱۰۰

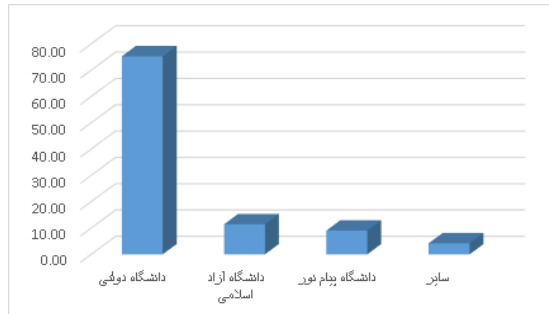
ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹

نمودار (۳): رتبه علمی نویسندگان (ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹)

توان نتیجه گرفت که بیشترین نویسندگان یعنی حدود ۸۶,۸۱ درصد نویسندگان در یک مقاله مشارکت کرده اند. یعنی بیشتر از سه چهارم نویسندگان فقط در یک مقاله حضور داشته اند که این نشان دهنده تنوع نسبتاً پایین اسامی در مقالات می باشد.

در زمینه پراکندگی استان های مورد بررسی، بیشترین مطالعات صورت گرفته در ارتباط با مدیریت روستایی در غالب تمام شماری کشور قرار دارند که فراوانی آن ۱۶ و حدود ۲۴,۲۴ درصد را شامل می شود. دیگر استان ها در رتبه های بعد قرار دارند که از این میان می توان به استان گیلان که ۷,۵۸ درصد، استان های اصفهان، اردبیل و کرمانشاه هر کدام با ۶,۰۶ درصد، استان های مازندران، لرستان، کهگیلویه و بویر احمد، خراسان رضوی و هر کدام با ۵ درصد اشاره کرد. استان های دیگر سهم ناچیزی از مقالات را به خود اختصاص داده اند.

دولتی (ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹)

جدول (۴): وضعیت نویسندگان پر کار

رتبه	نام نویسنده	تعداد مقالات
۱	سید علی بدری	۳
۲	علی اکبر عنابستانی	۳
۳	نصرالله مولایی هاشجین	۳

ماخذ: یافته های نگارندگان: ۱۳۹۹

جدول (۶): وضعیت تعداد مقالات و نویسندگان آن ها

تعداد مقالات	تعداد نویسندگان
یک مقاله	۱۲۵
دو مقاله	۱۶
سه مقاله	۳
جمع کل نویسندگان	۱۴۴

ماخذ: یافته های نگارندگان: ۱۳۹۹

توزیع فراوانی موسسات دولتی و غیر دولتی، نویسندگان پر کار و ماهیت مکانی مقالات

در ارتباط با توزیع فراوانی دانشگاه ها و موسسات دولتی و غیر دولتی می توان اظهار نمود که دانشگاه دولتی با فراوانی ۱۲۵، و بیشترین فراوانی ۷۵,۳۰ درصد از سهم دانشگاه ها و موسسات را به خود اختصاص داده است که در این بین سهم دانشگاه تهران از دیگر دانشگاه ها در خور توجه بوده است. در مرتبه بعد دانشگاه آزاد اسلامی با فراوانی ۱۹ قرار دارد که ۱۱,۴۵ درصد از سهم دانشگاه ها و موسسات را به خود اختصاص داده است. دانشگاه پیام نور با فراوانی ۱۵ حدود ۹,۰۴ درصد از سهم موسسات را شامل شده است و در نهایت سایر دانشگاه ها و موسسات دولتی و غیر دولتی ۴,۲۲ درصد از این سهم را به خود اختصاص داده اند.

در زمینه تعداد نویسندگان پر کار (جدول ۳)، می توان اظهار نمود که بیشتر نویسندگان تنها در یک مقاله همکاری داشته اند؛ اما در بین آن ها تنها سه نفر پر کارتر بوده اند: سیدعلی بدری، علی اکبر عنابستانی و نصرالله مولایی هاشجین.

همچنین در ارتباط با وضعیت تعداد نویسندگان و مقالات آنها که در جدول (۴) به نمایش گذاشته شده است می

توزیع فراوانی روش تحقیق و پژوهش، روش نمونه گیری و گردآوری اطلاعات

فرایند اجرای یک پژوهش در عمل می تواند به سه گروه کمی، کیفی و ترکیبی تقسیم شود. در پژوهش های کمی از متغیرهای کمی استفاده می شود و معمولاً پژوهش دارای فرضیه است. پژوهش های کیفی از دسته پژوهش هایی است که در آنها متغیرهای کیفی مورد بررسی قرار گرفته و به تفسیر دانش کمک می نمایند. در پژوهش های ترکیبی در انجام یک پژوهش از ویژگی های هر دو پژوهش قبلی استفاده می شود. کثرت تحقیقات کمی در مقابل تحقیقات کیفی در تمامی حوزه های علمی مشهود می باشد. هدف پژوهش کیفی با توجه به ماهیت آن، مطالعه عمیق و همه جانبه بر روی پدیده مورد مطالعه است. بنابراین، به نظر می رسد تحقیق کیفی بیش تر بر پایه های پدیدارشناسی، تفسیرگرایی و تاویل استوار است که در هر سه رهیافت بر جنبه های ذهنی انسانی تأکید می شود. آنچه در پژوهش کیفی مهم است، تأکید بر کل نگری، حرکت از مشاهده جزئیات رفتار و الگوسازی آن به سوی نظریه سازی، منطق استقرایی، طبیعت گرایی و توجه به تأمیت پدیده اجتماعی است (Allahyari et al, 2015: 237).

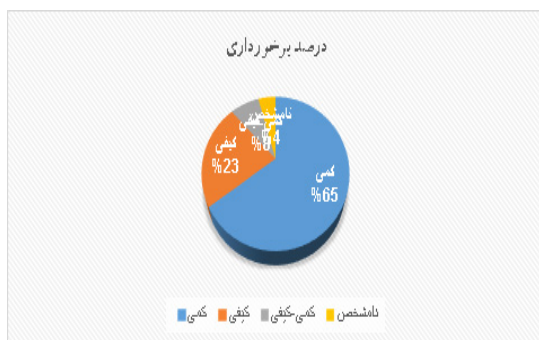
براساس یافته های پژوهش از میان ۶۶ مقاله مورد بررسی، تعداد ۴۳ مقاله از نوع کمی (۶۵٫۱۵ درصد) بوده اند. تعداد ۱۵ مقاله از نوع کیفی (۲۲٫۷۳ درصد) و تعداد ۵ مقاله از نوع ترکیبی (۷٫۵۸) بودند.

در ارتباط با روش تحقیق مورد بررسی در مقالات مورد مطالعه به گونه ای است که بیشترین فراوانی مربوط به روش توصیفی تحلیلی با فراوانی ۲۸ مقاله می باشد که ۴۲٫۴۲ درصد از مقالات را شامل می شود. در رتبه های بعد روش پیمایشی با فراوانی (۱۳٫۶۴ درصد)، روش توصیفی-پیمایشی با فراوانی ۸ (۱۲٫۱۲ درصد)، روش تحلیل محتوا با فراوانی ۴ (۶٫۰۶ درصد)، روش کاربردی با فراوانی ۴ (۶٫۰۶ درصد) و سایر روش ها با فراوانی ۶ (۹٫۰۹ درصد) در رتبه های بعد قرار دارند. همچنین از تعداد ۶۶ مقاله ۷ مقاله (۱۰٫۶۱ درصد) روش تحقیق نامشخصی دارند که در جدول (۶) به خوبی نمایش داده شده است.

توزیع فراوانی روش های نمونه گیری در مقالات مورد بررسی در جدول (۹) و نمودار (۹) قابل مشاهده می باشد. از مجموع ۶۶ مقاله، ۳۱ مقاله (۴۶٫۹۷ درصد) از نمونه گیری تصادفی ساده استفاده کرده اند، ۱ مقاله از نمونه

گیری تصادفی طبقاتی استفاده کرده است و همچنین در یک مقاله دیگر نیز از نمونه گیری احتمالی استفاده کرده است. دیگر مقالات از وضعیت نامشخصی برخوردارند که حدود ۴۸٫۴۸ درصد از مقالات را شامل می شوند.

توزیع فراوانی روش های گرد آوری اطلاعات در نمودار (۶) قابل مشاهده می باشد. در این پژوهش این روش ها را به ۴ روش (پرسش نامه، مصاحبه، میدانی و اسنادی) تقسیم نمودیم که در این بین سهم روش پرسش نامه با فراوانی ۴۲ حدود ۶۳٫۶۴ درصد می باشد، سهم روش مصاحبه با فراوانی ۹ حدود ۱۳٫۶۴ درصد، سهم روش اسنادی با فراوانی ۱۱ حدود ۱۶٫۶۷ درصد و سهم روش میدانی ۱٫۵۲ درصد می باشد. در این میان حدود ۴٫۵۵ درصد مقالات از وضعیت نامشخصی برخوردار می باشند.

نمودار (۶): وضعیت روش پژوهش در مقالات مورد بررسی (ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹)

جدول (۵): وضعیت روش تحقیق در مقالات مورد بررسی

روش تحقیق	فراوانی	درصد برخورداری
توصیفی-تحلیلی	۲۸	۴۲٫۴۲
توصیفی-پیمایشی	۸	۱۲٫۱۲
پیمایشی	۹	۱۳٫۶۴
تحلیل محتوا	۴	۶٫۰۶
کاربردی	۴	۶٫۰۶
سایر	۶	۹٫۰۹
نامشخص	۷	۱۰٫۶۱
جمع کل	۶۶	۱۰۰

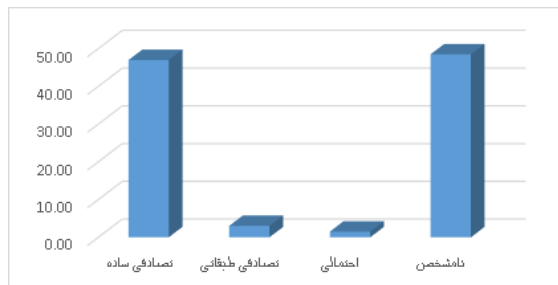
ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹

نویسندگان در حوزه مطالعات روستایی به ترتیب موضوعات نقش و عملکرد دهیاران و شوراهای اسلامی در مدیریت روستایی با فراوانی ۹ (۱۳,۶۴ درصد)، چالش‌ها و آسیب‌ها و عوامل بازدارنده در مدیریت روستایی با فراوانی ۷ (درصد ۱۰,۶۱)، ارزیابی مدیریت روستایی و مدیریت نوین روستایی با فراوانی ۵ (۷,۵۸ درصد)، حکمروایی خوب در مدیریت روستایی با فراوانی ۵ (۷,۵۸ درصد)، زنان و مدیریت روستایی با فراوانی ۴ (۶,۰۶ درصد)، طراحی مدل و الگوی مدیریت روستایی با فراوانی ۴ (۶,۰۶ درصد) و مدیریت مشارکتی و مشارکت مردم در مدیریت روستایی با فراوانی ۳ (۴,۵۵ درصد) دارای بیشترین فراوانی در میان موضوعات می‌باشند. دیگر موضوعات در جدول (۸) به خوبی قابل مشاهده می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

اصولاً مواد غیرکتابی از نظر محتوای اطلاعاتی اهمیت زیادی دارند. معمولاً آثار پژوهشگران پیش از آنکه به صورت کتاب در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد، در نسخه‌های محدود به شکل مقاله در مجلات، سمینارها، انتشارات دولتی منتشر می‌شود. یکی از این منابع اطلاعاتی با ارزش مجلات علمی-پژوهشی هستند. مجلات داخلی با توجه به رشد دانشجویان دوره‌های عالی و شرط داشتن مقاله علمی-پژوهشی برای دفاع از رساله و همچنین ضوابط ارتقای اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها، رشد کمی و کیفی نسبتاً خوبی یافته‌اند. بررسی محتوایی پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌های گوناگون علمی، سیاست‌گذاران امر را به سمت ارتقای سطح کیفی و جبران کمبودهای پژوهشی، سوق می‌دهد (Allahyari et al, 2015:244). در پژوهش حاضر، با بررسی مقالات علمی-پژوهشی در حوزه مدیریت روستایی در ایران، در طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ نتایج زیر حاصل گردید:

اطلاعات تعداد نویسندگان بدین صورت بود که در ۶۶ مقاله علمی پژوهشی مورد بررسی تعداد ۱۶۶ نویسنده حضور داشته‌اند، از این تعداد ۲۹ نفر را زنان و ۱۳۷ نفر را مردان تشکیل می‌دهند. همچنین از مجموع نویسندگان ۱۷ درصد را زنان و ۸۳ درصد را مردان شامل شده‌است. این ترکیب جنسیتی نشانگر عدم اقبال زنان محقق در مطالعات روستایی به موضوع پراهمیت مدیریت روستاها است. البته با توجه به حضور کم‌رنگ و کم‌سابقه زنان در مدیریت روستایی در قالب جایگاه‌های

نمودار (۷): وضعیت روش نمونه‌گیری در مقالات مورد مطالعه (ماخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۹)

جدول (۶): وضعیت روش گردآوری اطلاعات در مقالات مورد مطالعه

روش گردآوری اطلاعات	فراوانی	درصد برخورداری
پرسش‌نامه	۴۲	۶۳,۶۴
مصاحبه	۹	۱۳,۶۴
اسنادی	۱۱	۱۶,۶۷
میدانی	۱	۱,۵۲
نامشخص	۳	۴,۵۵
جمع کل	۶۶	۱۰۰

ماخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۳۹۹

- توزیع فراوانی فصلنامه‌ها و حیطه موضوعی مقالات مورد مطالعه

در ارتباط با فصلنامه‌هایی که در آن‌ها مقالات مورد بررسی مورد پذیرش قرار گرفته‌اند می‌توان بیان نمود که بیشتر مقالات مورد بررسی پیرامون مدیریت روستایی در مجلات و فصلنامه‌های جغرافیایی مورد پذیرش قرار گرفته‌اند و تعداد ۱۰ مقاله (۱۵,۱۵ درصد) در سایر مجلات و فصلنامه‌ها پذیرش شدند. بر اساس یافته‌های پژوهش بیشترین فراوانی مربوط به فصلنامه جغرافیا با فراوانی ۸ (۱۲,۱۲ درصد)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی با فراوانی ۶ (۹,۰۹ درصد)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی و برنامه‌ریزی فضایی هر کدام با فراوانی ۴ (۶,۰۶ درصد) می‌باشد. دیگر فصلنامه‌ها در جدول (۷) قابل مشاهده می‌باشند.

برای تعیین گرایش‌های موضوعی و جلوگیری از پراکندگی، همانطور که در جدول (۸) مشاهده می‌شود. موضوعات ارائه شده در ۲۶ دسته به شرح زیر طبقه‌بندی شده‌اند که مهم‌ترین موضوعات مورد علاقه

جدول (۷): وضعیت فصلنامه های گرایش جغرافیا در مقالات مورد بررسی

فصلنامه	فراوانی	درصد برخورداری	فصلنامه	فراوانی	درصد برخورداری
پژوهش های روستایی	۶	۹,۰۹	راهبرد توسعه	۲	۳,۰۳
نگرش های نو در جغرافیای انسانی	۱	۱,۵۲	جغرافیا و توسعه	۳	۴,۵۵
مدیریت شهری	۳	۴,۵۵	روستا و توسعه	۲	۳,۰۳
روستا و توسعه	۲	۳,۰۳	مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های روستایی	۳	۴,۵
برنامه ریزی منطقه ای	۱	۱,۵۲	پژوهش های مکانی فضایی	۱	۱,۵۲
کاوش های جغرافیایی مناطق روستایی	۱	۱,۵۲	پژوهش های جغرافیای انسانی	۱	۱,۵۲
جغرافیای سرزمین	۱	۱,۵۲	برنامه ریزی آمایش فضا	۱	۱,۵۲
جغرافیا	۸	۱۲,۱۲	پژوهش های جغرافیای انتظامی	۱	۱,۵۲
چشم انداز جغرافیایی	۱	۱,۵۲	آمایش جغرافیایی فضا	۲	۳,۰۳
پژوهش و برنامه ریزی روستایی	۴	۶,۰۶	توسعه محلی (روستایی - شهری)	۱	۱,۵۲
اقتصاد فضا و توسعه روستایی	۱	۱,۵۲	مخاطرات محیط طبیعی	۱	۱,۵۲
جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای	۱	۱,۵۲	جغرافیا و برنامه ریزی روستایی	۱	۱,۵۲
برنامه ریزی فضایی	۴	۶,۰۶	سایر فصلنامه ها	۱۰	۱۵,۱۵
مسکن و محیط روستا	۱	۱,۵۲	برنامه ریزی توسعه کالبدی	۱	۱,۵۲
فرآیند مدیریت و توسعه	۱	۱,۵۲	جمع کل	۶۶	۱۰۰

ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹

جدول (۸): حیطه موضوعی و گرایشات مقالات در بازه زمانی بررسی شده

عنوان	فراوانی	سهم از کل	عنوان	فراوانی	سهم از کل
نقش و عملکرد دهیاران و شوراهای اسلامی در مدیریت روستایی	۹	۱۳,۶۴	علل کارآمدی و ناکارآمدی مدیریت روستایی	۲	۳,۰۳
چالش ها و آسیب ها و عوامل بازدارنده در مدیریت روستایی	۸	۱۱,۱۲	نقش مدیریت روستایی در توسعه اقتصادی	۲	۳,۰۳
ارزیابی مدیریت روستایی و مدیریت نوین روستایی	۵	۷,۵۸	مدیریت روستایی و توسعه پایدار روستایی	۲	۳,۰۳
حکمرانی خوب در مدیریت روستایی	۵	۷,۵۸	ارزیابی پتانسیل مدیریت بحران های روستایی	۲	۳,۰۳
زنان و مدیریت روستایی	۴	۶,۰۶	مدیریت روستایی و کشاورزی	۲	۳,۰۳
طراحی مدل و الگوی مدیریت روستایی	۴	۶,۰۶	نقش مدیریت روستایی در توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی	۲	۳,۰۳
مدیریت مشارکتی و مشارکت مردم در مدیریت روستایی	۳	۴,۵۵	تعاونی ها و ارائه خدمات در مدیریت روستایی	۱	۱,۵۲
سرمایه اجتماعی و مدیریت روستایی	۳	۴,۵۵	عملکرد شوراهای حل اختلاف در مدیریت روستایی	۱	۱,۵۲
راهبردها و جایگاه مدیریت روستایی در توسعه روستایی	۲	۳,۰۳	مدیریت روستایی در روستاهای کوچک و بزرگ	۱	۱,۵۲
میزان رضایتمندی و تاثیرپذیری روستاها از مدیریت روستایی	۲	۳,۰۳	تاثیر عوامل تاریخی بر مدیریت روستایی	۲	۳,۰۳
میزان آگاهی دهیاران در مدیریت روستایی	۲	۳,۰۳	مقایسه مدیریت روستایی ایران و چین	۱	۱,۵۲
جمع کل			جمع کل	۶۶	

ماخذ: یافته های نگارندگان، ۱۳۹۹

دهیار و عضو شورای اسلامی روستاها می توان این وضعیت را تا حدودی توجیه نمود و انگیزه کمتری را در بین زنان پژوهشگر این حوزه سراغ گرفت.

همچنین در زمینه تخصص یا رشته نویسندگان می توان اظهار داشت که بیشتر نویسندگان دارای جغرافیای روستایی می باشند که شامل ۵۶,۰۲ درصد از کل نویسندگان می باشد. این امر بیانگر نگاه جدی جغرافیدانان به موضوع مدیریت روستاها و آثار آن بر پارامترهای جغرافیایی نواحی روستایی است. با توجه به ماهیت جغرافیایی بخش عمده از وظایف و مسئولیت های دهیاران در روستاها، نگاه جدی رشته جغرافیای روستایی به موضوع مدیریت دارای ضرورت بوده و شکل گرفته است.

نتایج بررسی رتبه های علمی نشان می دهد که بالاترین فراوانی مربوط به رتبه علمی استادیار با ۲۴,۷۰ درصد می باشد و کم ترین فراوانی مربوط به مدرس دانشگاه با ۲,۴۱ درصد می باشد. دیگر رتبه های علمی در رتبه های بعد قرار می گیرند. مشارکت بالاتر استادیاران را می توان به تلاش بیشتر آن ها برای برقراری ارتباط با مدیریت نوین روستاها در قالب نهاد دهیاری مرتبط دانست. از آنجایی که سابقه فعالیت دهیاری ها در ایران کمتر از دو دهه است، لذا پژوهشگران و اساتید جوان ارتباط نزدیک تری با آن برقرار نموده و دغدغه بیشتری برای درک فرایندهای موثر بر عملکرد آن دارند.

در ارتباط با توزیع فراوانی دانشگاه ها و موسسات دولتی و غیر دولتی می توان اظهار نمود که دانشگاه های دولتی ۷۵,۳۰ درصد از سهم دانشگاه ها و موسسات را به خود اختصاص داده است که در این بین سهم دانشگاه تهران از دیگر دانشگاه ها در خورد توجه بوده است. این موضوع با توجه به فراگیری بیشتر مقاطع تحصیلات تکمیلی در رشته های مرتبط با مطالعات روستایی در دانشگاه های دولتی خصوصا در رشته جغرافیا مرتبط دانست. دانشگاه تهران نیز به واسطه برخورداری از مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای جغرافیای روستایی همواره از وزن بالایی در تولیدات علمی حوزه مدیریت روستایی بهره مند بوده است.

در زمینه تعداد نویسندگان پر کار می توان اظهار نمود که بیشتر نویسندگان تنها در یک مقاله همکاری داشته اند؛ اما در بین آن ها تنها سه نفر پر کارتر بوده اند که شامل آقایان؛ سید علی بدری، علی اکبر عنابستانی و نصرالله مولایی هسجین است. نکته قابل تامل در مورد این اسامی، اول این که هر سه ایشان از اساتید رشته جغرافیای روستایی هستند و اینجا هم ادعای

اهمیت بالای مطالعات مدیریت روستایی در رشته جغرافیا مورد تایید قرار می گیرد. همچنین به این نکته می توان اشاره نمود که هر سه نفر دارای تالیفاتی در قالب کتاب با موضوع مدیریت روستایی هستند که نشان دهنده تمرکز آنها بر حوزه موضوعی مدیریت روستایی و هدایت هدفمند پژوهش های دانشگاهی در این حوزه با هدف تعمیق دانش این حوزه و نیز ادراک عمیق تر و ارائه راهکارهای جامع تر برای مسائل مبتلابه مدیریت روستایی ایران است.

در ارتباط با وضعیت تعداد نویسندگان و مقالات آنها می توان نتیجه گرفت که بیشترین نویسندگان یعنی حدود ۸۶,۸۱ درصد نویسندگان در یک مقاله مشارکت کرده اند. یعنی بیشتر از سه چهارم نویسندگان فقط در یک مقاله حضور داشته اند که این نشان دهنده تنوع نسبتا پایین اسامی در مقالات می باشد. این امر نشانه خوبی برای پژوهش های این حوزه نبوده و بیانگر تعداد اندک پژوهشگران تخصصی و باسابقه در این حوزه مطالعاتی است. به بیان دیگر، طی دهه گذشته تنها ۱۵ درصد از پژوهشگران حوزه مدیریت روستایی در بیش از یک پژوهش مرتبط با این حوزه حضور و مشارکت داشته اند. بی شک یکی از عوامل موثر بر تداوم مسائل مدیریت روستایی در ایران، عدم تمرکز و تعمق مداوم پژوهشگران بر مسائل این حوزه و تلاش در راستای ارائه راه حل های مبتنی بر مطالعات طولی و گذشته نگر است.

در زمینه پراکندگی استان های مورد بررسی، بیشترین مطالعات صورت گرفته در ارتباط با مدیریت روستایی در غالب مطالعه کشوری قرار دارند که فراوانی آن ۱۶ و حدود ۲۴,۲۴ درصد را شامل می شود. استان ها در رتبه های بعد قرار دارند که از این میان می توان به استان گیلان که ۷,۵۸ درصد، استان های اصفهان، اردبیل و کرمانشاه هر کدام با ۶,۰۶ درصد، استان های مازندران، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد و خراسان رضوی هر کدام با ۴,۵۵ درصد اشاره کرد. با توجه به کمبود شدید محققان تخصصی حوزه مدیریت روستایی نمی توان امید چندانی به پراکنش مطالعات در سطح کشور داشت، همان طور که مشخص است تعداد زیادی از استان ها از حتی یک مطالعه در زمینه مدیریت روستاها بی بهره ماندند.

در زمینه روش پژوهش از میان ۶۶ مقاله مورد بررسی، تعداد ۴۳ مقاله از نوع کمی (۶۵,۱۵ درصد) بوده اند. تعداد ۱۵ مقاله از نوع کیفی (۲۲,۲۳ درصد) و تعداد ۵ مقاله از نوع ترکیبی (۷,۵۸) بودند. غلبه روش های کمی در این حوزه نیز مانند سایر حوزه های پژوهشی

مطالعات روستایی قابل پیش بینی است. تاکید بر روش های کمی با توجه به تجارب ارزنده و متراکم دهیاران و اعضای شوراهای اسلامی روستاها که می توانند در غالب مطالعات عمیق کیفی مورد واکاوی و تحلیل قرار گیرند، چندان جای توجیه ندارد و مقتضی است که این خلا روش شناختی توسط پژوهشگران، پوشش داده شود.

در ارتباط با روش تحقیق بیشترین فراوانی مربوط به روش توصیفی تحلیلی با فراوانی ۲۸ مقاله می باشد که ۴۲,۴۲ درصد از مقالات را شامل می شود. در رتبه های بعد روش پیمایشی با ۹ فراوانی (۱۳,۶۴ درصد)، روش توصیفی-پیمایشی با فراوانی ۸ (۱۲,۱۲ درصد)، روش تحلیل محتوا با فراوانی ۴ (۶,۰۶ درصد)، روش کاربردی با فراوانی ۴ (۶,۰۶ درصد) و سایر روش ها با فراوانی ۶ (۹,۰۹ درصد) در رتبه های بعد قرار دارند.

توزیع فراوانی روش های نمونه گیری در مقالات مورد بررسی نشان داد که از مجموع ۶۶ مقاله، ۳۱ مقاله (۴۶,۹۷ درصد) از نمونه گیری تصادفی ساده استفاده کرده اند. یکی از اهم دلایل این روش نمونه گیری، فقدان توجه به مطالعات عمیق متمرکز بر گروه های هدف خاص تاثیرپذیر از تصمیمات و رفتارهای مدیران روستایی است. غفلت از گروه ها و اقشار مستقر در سکونتگاه های روستایی به عنوان ذی نفعات برنامه های توسعه ای دهیاری ها، پژوهشگران را به سوی نمونه گیری تصادفی ساده سوق می دهد و نهایتاً نتایج انبوهی از مقالات، نمی توانند نه صدایی از این گروه های خاص روستاییان باشند و نه چاره ای برای مسائل خرد و کلان آن ها.

در زمینه ابزارهای گرد آوری اطلاعات نتایج نشان می دهد که پرسش نامه با حدود ۶۳,۶۴ درصد بالاترین سهم را دارد، مصاحبه با حدود ۱۳,۶۴ درصد، روش اسنادی با حدود ۱۶,۶۷ درصد می باشد. با توجه به غلبه روش شناسی کمی در غالب پژوهش ها می توان این موضوع را قابل توجیه دانست.

در ارتباط با فصلنامه هایی که در آن ها مقالات مورد بررسی مورد پذیرش قرار گرفته اند می توان بیان نمود که بیشتر مقالات در مجلات و فصلنامه های جغرافیایی مورد پذیرش قرار گرفته اند و تعداد ۱۰ مقاله (۱۵,۱۵ درصد) در سایر مجلات و فصلنامه ها پذیرش شدند. بر اساس یافته های پژوهش بیشترین فراوانی مربوط به فصلنامه جغرافیا با فراوانی ۸ (۱۲,۱۲ درصد)، فصلنامه پژوهش های روستایی با فراوانی ۶ (۹,۰۹ درصد)، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی روستایی و برنامه ریزی فضایی هر کدام با فراوانی ۴ (۶,۰۶ درصد) می باشد.

البته توجه به این نکته نیز حائز اهمیت است که مجلات تخصصی مطالعات روستایی، سهم مهمی از مجموع مطالعات را بخود اختصاص داده اند که البته با توجه به تمرکز این مجلات بر مسائل روستاها، قابل پیش بینی است.

پیشنهادها

با توجه به خلاها و مسائل فوق الذکر پیشنهادهای زیر ارائه می گردد:

- حضور موثرتر و پررنگ تر زنان در مطالعات مدیریت روستایی خصوصا با توجه به سهم روزافزون زنان در مدیریت روستاها و نیز اثرپذیری آنان از تصمیمات مدیریت محلی.
- توجه بیشتر به گروه های هدف خاص اثرپذیر از تصمیمات و برنامه های مدیریت روستایی مانند جوانان، معلولان، سالخوردگان، مطرودین اجتماعی مانند معتادان و افراد بدنام، کشاورزان، کارآفرینان و سرمایه گذاران در پژوهش های مدیریت روستایی.
- انتخاب حوزه مدیریت روستایی به عنوان حوزه بومی و تخصصی توسط پژوهشگران علاقمند جهت انجام مطالعات طولی و گذشته نگر و نیز مطالعات کیفی و عمیق در جهت شناخت مسائل اولویت دار مدیریت روستاهای ایران و ارائه راهکارهای ملی و منطقه ای برون رفت از این مسائل.
- توجه و تاکید بیشتر مجلات تخصصی مطالعات روستایی بر موضوع مدیریت روستایی با هدف ایجاد ادبیات غنی و مساله محور به معنای خوراک محتوایی و علمی نهادهای اثرگذار و تصمیم ساز در مقیاس های منطقه ای و ملی.
- طرح موضوعات روش شناسی، مساله یابی و حل مساله در پژوهش های حوزه مدیریت روستایی در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته.

منابع

۱. ایزدی، علی، علوی زاده، سید امیر محمد، (۱۳۹۷)، واکاوی نقش توانمندی روان شناختی دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان رشتخوار)، کاوش های جغرافیایی مناطق بیابانی، سال ششم، شماره یک، بهار و تابستان ۱۳۹۷، صص ۲۲۷-۱۹۹.
۲. ایمانی جاجرمی، حسین، پاکدامن، شعبان، (۱۳۹۱)، سنجش اثربخشی عملکرد دهیاری ها بعنوان

الدین افتخاری، عبدالرضا، (۱۳۹۶)، تبیین نظری اصول محتوایی و مولفه های مبنایی تدوین الگوی بومی (اسلامی- ایرانی) مدیریت: با تاکید بر مدیریت روستایی، برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره بیست و یکم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۶.

۱۲. صیدالی، محسن، صادقی، غلام، میرزایی گودرزی، زهرا، (۱۳۹۰)، جایگاه مدیریت در پیشبرد اهداف توسعه روستایی مطالعه موردی: روستای جوانمردی (شهرستان لردگان)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال اول، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰، صص ۹۱-۷۹.

۱۳. عزمی، آئیژ، ایمانی، بهرام، نصرتی، فردین، (۱۳۹۰)، وضعیت کنونی و موانع پیش روی مدیریت روستایی ایران- مطالعه موردی: بخش گرگانرود شهرستان تالش، فصلنامه جغرافیای سرزمین، علمی- پژوهشی، سال هشتم، شماره ۳۲، زمستان ۱۳۹۰، صص ۹۸-۸۳.

۱۴. فاضلی، نعمت‌الله. «آموزش، تحقیق، ترویج (تحلیل محتوای نامه علوم اجتماعی)». نمایه پژوهش. سال اول (تابستان ۱۳۷۶): ۹۹-۱۰۰.

۱۵. فراهانی، حسین، آئین مقدم، فاطمه، (۱۳۹۱)، ارزیابی عملکرد و کارایی دهیاری ها و شوراهای اسلامی در فرآیند مدیریت توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان سررود جنوبی در شهرستان بویر احمد)، چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال هفتم، شماره ۱۸، بهار ۱۳۹۱، صص ۱۲۷-۱۱۸.

۱۶. قایدی، محمدرضا، گلشنی، علیرضا، (۱۳۹۵)، روش تحلیل محتوا، از کمی گرایی تا کیفی گرایی، روش ها و مدل های روان شناختی، سال هفتم، شماره بیست و سه، بهار ۱۳۹۵، صص ۸۲-۵۷.

۱۷. اللهیاری، محمد صادق، دقیق ماسوله، زهرا، افتخاری، هاجر، (۱۳۹۴)، تحلیل محتوای مقالات تخصصی علوم ترویج و آموزش کشاورزی در ایران (۱۳۹۲-۱۳۸۸)، علوم ترویج و کشاورزی ایران، جلد ۱۱، شماره ۱، سال ۱۳۹۴، صص ۲۴۸-۲۲۹.

۱۸. محمدی یگانه، بهروز، عینالی، جمشید، چراغی، مهدی، فریحی، فرزانه، (۱۳۹۲)، تحلیلی بر موانع اقتصادی- اجتماعی مشارکت روستاییان در فرآیند مدیریت روستایی (مطالعه موردی: دهستان لیستر، شهرستان گچساران)، فرآیند مدیریت توسعه، دوره ۲۶، شماره ۱، پیاپی ۸۳، بهار ۱۳۹۲، صص ۱۲۴-۱۰۹.

۱۹. مومنی راد، اکبر، علی آبادی، خدیجه، فردانش، هاشم، مزینی، ناصر، (۱۳۹۲)، تحلیل محتوای کیفی در آیین پژوهش: ماهیت، مراحل و اعتبار نتایج، فصلنامه

الگوی نوین در مدیریت روستا (مطالعه سه دهیاری بخش رحیم آباد شهرستان رودسر، همایش ملی توسعه روستایی، دانشگاه گیلان، ۱۳۹۱).

۳. بدری، سید علی، انبارلو، مسعود، ملک جعفریان، زهرا، (۱۳۹۷)، نقش میزان آگاهی دهیاران از قوانین و مقررات در ارتقاء مدیریت مطلوب روستایی (مورد مطالعه: شهرستان طارم)، نشریه علمی- پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی، سال ۲۲، شماره ۶۶، زمستان ۱۳۹۷، صص ۹۴-۶۷.

۴. برقی، حمید، صالحی، محمود، (۱۳۹۵)، نقش مدیریت نوین روستایی در توسعه پایدار روستایی، راهبرد توسعه، شماره ۴۵، بهار ۱۳۹۵، صص ۲۳۹-۲۰۵.

۵. برقی، حمید، قنبری، یوسف، (۱۳۹۶)، بررسی مولفه های تاثیر گذار بر عملکرد دهیاران نواحی روستایی شهرستان اصفهان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۰، شماره ۱، بهار ۱۳۹۶، صص ۱۲۲-۱۰۳.

۶. بشیری، بهناز سادات، خراسانی، محمد امین، (۱۳۹۶)، تحلیل محتوای مقالات فصلنامه پژوهش های روستایی بین سال های ۱۳۹۴ تا ۱۳۸۹، پژوهش های روستایی، بهار ۱۳۹۶، دوره ۸، شماره ۱، صص ۱۴۹-۱۳۶.

۷. حیدری ساریان، وکیل، (۱۳۹۸)، ارزیابی الگوی مدیریت محلی روستایی مبتنی بر شاخص های حکمروایی خوب مطالعه موردی: شهرستان مشگین شهر، فصلنامه جغرافیا و توسعه، سال هفدهم، شماره ۵۷، زمستان ۱۳۹۸، صص ۱۵۴-۱۳۳.

۸. خوشبخت، حسین، ایروانی، هوشنگ، شعبانعلی فمی، حسین، محمدی، یاسر، (۱۳۹۴)، عملکرد موثر دهیاری ها در توسعه روستایی از دیدگاه دهیاران؛ چالش های پیش رو: مطالعه موردی استان فارس، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۸، شماره ۱، بهار ۱۳۹۴، صص ۱۱۱-۹۳.

۹. دهقانی، کیومرث، شمس الدینی، علی، (۱۳۹۳)، تحلیلی بر روند حکمروایی مدیریت سنتی و نوین در جامعه روستایی ایران، راهبرد توسعه، شماره ۳۷، بهار ۱۳۹۳، صص ۹۷-۶۰.

۱۰. سر برقی مقدم، تکتیم، بوزرجمهری، خدیجه، قاسمی، مریم، (۱۳۹۵)، ارزیابی عملکرد دهیاران در فرآیند توسعه پایدار روستایی از دیدگاه روستاییان مورد مطالعه: بخش طریقه شهرستان بینالود، مجله آمایش جغرافیایی فضا، فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه گلستان، سال ششم، شماره مسلسل نوزدهم، بهار ۱۳۹۵.

۱۱. سوادی، علی اصغر، پورطاهری، مهدی، رکن

fecting the performance of villagers in rural areas of Isfahan city. *Village Quarterly and Development*. Year 20. Issue 1.122-103.

6. Bashiri. B. Khorasani. M. (2017). Content analysis of articles in the Quarterly Journal of Rural Research between 2015 and 2010. *Rural Research*. Volume 8. Issue 1.149-136.

7. Dehghani, Kiomars, Shams al-Dini, Ali, (2014), An Analysis of the Governance Process of Traditional and Modern Management in Rural Society of Iran, *Development Strategy*, No. 37, Spring 2014, pp. 97-60.

8. Farahani. H. Aen Moghadam. Fatima. (2012). Evaluating the performance and efficiency of Islamic villages and councils in the process of rural development management (case study: South Sarrud village in Boyer Ahmad city), geographical landscape (human studies). Year 7. Issue 18.127-118.

9. Fazeli, N (1997). "Education, Research, Promotion (Content Analysis of Social Science Letters)". *Research index*. Vol 1 (Summer 1997): 99-100.

10. Ghaedi. M. Golshani. A. (2016). Content analysis method. From quantitativeism to qualitativeism. *Psychological methods and models*. Year 7. No. 23, 82-57.

11. Heydari Sarban. V. (2019). Evaluation of Rural Local Management Model Based on Good Governance Indicators Case Study: Meshginshahr County, *Geography and Development Quarterly*. Year 17. No. 57.154-133.

12. Holstie. L (1995) Content analysis in social sciences and humanities, Translated by: Nader Salarzade Amiri, Allameh Tabatabaei University Press.

13. Imani jajromi. H. Pakdaman. Sh. (2012). Assessing the effectiveness of rural functions as a new model in village management (study of three rural districts in Rahimabad district of Rudsar city). *National Conference on Rural Development*. University of Gilan.

14. Izadi. A. Alavi Zadeh. A. (2018).

اندازه گیری تربیتی، شماره ۱۴، سال چهارم، زمستان ۱۳۹۲، صص ۲۲۲-۱۸۷.

۲۰. نادری مهدیی، کریم، (۱۳۹۴)، واکاوی عوامل بازدارنده مدیریت نوین روستایی در استان همدان، پژوهش های روستایی، دوره ۶، شماره ۱، بهار ۱۳۹۴، صص ۲۰۸-۱۸۷.

۲۱. نوروزی، اصغر، غلامیان، حیدرعلی، (۱۳۹۸)، علل ناکارآمدی مدیریت روستایی از دیدگاه مردم محلی شهرستان سامان، جغرافیا (فصلنامه علمی- پژوهشی و بین المللی انجمن جغرافیایی ایران)، سال هفدهم، شماره ۶۳، زمستان ۱۳۹۸، صص ۲۱۵-۱۹۶.

۲۲. هولستی، ال (۱۳۷۴) تحلیل محتوا در علوم انسانی و اجتماعی، ترجمه نادر سالارزاده امیری، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.

۲۳. یاری حصار، ارسطو، بوچانی، محمد حسین، مهدوی، داوود، پریشان، مجید، (۱۳۹۲)، تدوین راهبردهای توسعه مدیریت روستایی ایران با استفاده از رویکرد برنامه ریزی استراتژیک، پژوهش های روستایی، دوره ۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۲، صص ۷۱۴-۶۹۱.

برگرداندن منابع فارسی به لاتین

1. Allah yari. M. Daghigh Masouleh. Z. Eftekhary. H. (2015). Content analysis of specialized articles in Agricultural Extension and Education Sciences in Iran (2009-2013). *Iranian Extension and Agriculture Sciences*. Volume 11. Issue 1. 248-229.

2. Azmi. A. Imani. B. Nosrati. F. (2011). Current situation and obstacles facing rural management in Iran - Case study: Gorganrood section of Talesh city. *Land Quarterly, Scientific-Research*. Year 8. No. 32 .98-83.

3. Badri. A. Anbarlou. M. Malek Jafarian. Z. (2018), The role of rural awareness of rules and regulations in promoting optimal rural management (studied: Tarom city). *Journal of Geography and Planning*. No 66.94-67.

4. Barghi. H. Salehi. M. (2016). The role of modern rural management in sustainable rural development. *Development strategy*. No. 45. 239-205.

5. Barghi. Hamid. Ghanbari. Joseph. (2017). Investigating the components af-

components of developing a local (Islamic-Iranian) management model: with emphasis on rural management. Space planning and arrangement. Volume 21. Number 4.

22. Seidali. M. Sadeghi. Gh. Mirzaei Goodarzi. Z. (2011). The position of management in advancing the goals of rural development Case study: Javanmardi village (Lordegan city). Regional Planning Quarterly. Year 1. No. 2 .91-79.

23. Yari hesar. A. Buchani. M Mahdavi. D. Parishan. M. (2013). Develop strategies for rural management development in Iran using a strategic planning approach. Rural Research. Volume 4. Number 4. Pages 714-691.

Analysis of the role of psychological ability of villagers in the process of rural management and development (Case study: Rashtkhar village). Geographical exploration of desert areas. Year 6. Issue 1.227-199.

15. Khoshbakht. H. Irvani. H. Shaban Ali Fami. H. Mohammadi. Y. (2015). The effective performance of villagers in rural development from the perspective of villagers; Challenges ahead: A case study of Fars province. Village Quarterly and Development. Year 18. Issue 1.111-93.

16. Mohammadi Yeganeh. B. Einali. J. Cheraghi. M. Farihi. F. (2013). Analysis of socio-economic barriers of rural participation in the rural management process (Case study: Lishtar village, Gachsaran city). Development management process. Volume 26. Issue 1. Consecutive 83.124-109.

17. Momeni Rad. A. Aliabadi. Kh. Fardanesh. H. Mazini. N. (2013). Qualitative content analysis in research ritual: the nature, stages and validity of results. Quarterly Journal of Educational Size. No. 14. Year 4. 222-187.

18. Naderi Mehdi, Karim, (2015), Analysis of Deterrent Factors in New Rural Management in Hamadan Province, Rural Research, Volume 6, Number 1, Spring 2015, pp. 208-187.

19. Nowruzi. A. Gholamian. H. (2019). Causes of inefficiency of rural management from the point of view of the local people of Saman city. Geography (Scientific-Research and International Quarterly of the Geographical Society of Iran). Year 17 No. 63. 215-196.

20. Sar barghi Moghaddam. T. Boozarjomehri. Kh. Ghasemi. M. (2016). Assessing the performance of villagers in the process of sustainable rural development from the perspective of the villagers studied: Torqabeh section of Binalood city. Geographic Spatial Planning Magazine. Golestan University Research Quarterly. Year 6. No. 19.

21. Savadi. A. Pourtaheri. M. Roknuddin Eftekhari. A. (2017). Theoretical explanation of content principles and basic